

Nieuwsbrief ProDemos

nummer 4 | 2020

p. 4-5 | Op 15 maart besloot het kabinet de scholen te sluiten vanwege de coronacrisis. Docenten moesten hierdoor halsoverkop overstappen op online lesgeven. Hoe hebben ze dit ervaren? Lees het in het interview met Hessel Nieuwelink.

p. 6-7

Tegen! 50 jaar demonstreren op en rond het Binnenhof

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

In dit nummer

In deze nieuwsbrief besteden we aandacht aan mensenrechten. Wat zijn het, waarom is het belangrijk dat je ze kent en hoe kunnen ze – zeker in deze tijd – botsen? Ook lees je meer over de coronawet, de ontwikkeling van de StemWijzer, en de Docentenweek Maatschappijleer. Plus twee boekentips voor de feestdagen!

p. 3 | Docentenweek Maatschappijleer

p. 9 | StemWijzer Kiezerspanels

p. 10 | Ken je mensenrecht!

p. 12 | Zwaaien naar de camera

p. 14 | De nieuwe coronawet

Cursus Politiek Actief

Sinds najaar 2020 kunnen gemeenten de cursus Politiek Actief ook online aanbieden aan hun inwoners. Twee online cursussen zijn begonnen, en in november zijn er nog twee van start gegaan. Bovendien zijn enkele cursussen die in het voorjaar en na de zomer waren gestart en vanwege de coronacrisis werden afgebroken, de afgelopen weken alsnog online afgerond.

De online variant heeft dezelfde opbouw als de 'gewone' cursus die fysiek in het gemeentehuis wordt uitgevoerd. Om de interactieve opzet van de fysieke versie vast te houden in

de online cursus, maken we gebruik van online tools en opdrachten in Mentimeter. Gastsprekers als de burgemeester, raadsleden en de financieel expert haken digitaal aan. De speeddates worden gehouden in 'breakout rooms'. Onze partner Debat.NL heeft een interactieve online debattraining ontwikkeld.

Natuurlijk hopen we zo snel mogelijk weer terug te kunnen naar de plek waar deze cursus thuishoort: in de raadszaal van de gemeente.

prodemos.nl/politiekactief

Docentenweek Maatschappijleer 2021

De Docentendag Maatschappijleer is elk jaar voor honderden docenten dé gelegenheid om kennis en ervaringen uit te wisselen en om stil te staan bij de laatste ontwikkelingen in het vakgebied.

Nu fysieke samenkomsten niet mogelijk zijn, heeft het team van de Docentendag besloten om de conferentie in 2021 een andere vorm te geven, die toch verdieping en verbinding biedt: een online Docentenweek Maatschappijleer. Van **1 tot met 5 februari 2021** bieden we lezingen, workshops en zelfs virtuele excursies via een online platform.

Vaak krijgen we na afloop van de Docentendag opmerkingen als: 'Er was zoveel aanbod dat ik bijna niet kon

kiezen!' In deze Docentenweek hoeft je niet te kiezen: je kunt alle programmaonderdelen live bijwonen of later terugkijken. Ook zorgen we voor veel mogelijkheden tot interactiviteit, zodat je toch je vragen aan sprekers kunt stellen en in contact kunt komen met andere docenten of met aanbieders van educatief materiaal.

Daarnaast biedt het online karakter van het evenement ook nieuwe kansen: zo mogen we 'op bezoek' bij de Neder-

landse ambassadeur in Litouwen Bonnie Hornback om meer te weten te komen over wat het werk van een ambassadeur inhoudt, en kijken we achter de schermen bij Projekta, een ngo die zich inzet voor meer participatie en gelijkheid in Suriname.

Tijdens de Docentenweek 2021 kun je verder lezingen bijwonen van o.a. Beatrice de Graaf, Andreas Kinneking, Hessel Nieuwelink, en workshops volgen van o.a. de DebatUnie en de MBO Raad.

Je kunt alle programmaonderdelen live bijwonen of later terugkijken

De inschrijving voor de Docentenweek 2021 is geopend!
Op prodemos.nl/docentenweek kun je je inschrijven en vind je meer informatie over het programma.

Online burgerschaps- onderwijs, werkt dat?

Hessel Nieuwelink is lector Burgerschapsonderwijs en lerarenopleider Maatschappijleer aan de Hogeschool van Amsterdam. Hij is gepromoveerd op onderzoek naar democratische opvattingen van Nederlandse jongeren. Momenteel doet hij onderzoek naar effectief democratie-onderwijs, het behandelen van controversiële onderwerpen in de klas en de manieren waarop leraren beter voorbereid kunnen worden om burgerschapsonderwijs vorm te geven.

Veel docenten (en ProDemos zelf) zagen zich dit jaar genoodzaakt om online te gaan lesgeven. Maar hoe doe je dat, zo plotseling omschakelen van klassikaal lesgeven naar enkel digitaal contact met je leerlingen? Hessel Nieuwelink, Remmert Daas en Jip Teegelbeckers vroegen naar de inzichten van docenten burgerschap in het voortgezet onderwijs en het mbo. We vragen Nieuwelink naar de uitkomsten.

Hoe ontstond het idee voor dit onderzoek?

“Er zijn bijna geen studies naar burgerschapsonderwijs in een online omgeving, ook in handboeken vind je dit onderwerp nauwelijks terug. Als lerarenopleider was ik benieuwd naar *good practices*: wat zijn goede manieren om online discussies te voeren of interactie te bewerkstelligen? Ik ging hierover in gesprek met collega’s

en uiteindelijk is dat ‘uit de hand gelopen’ tot een onderzoek waaraan 160 leraren hebben deelgenomen. We vroegen daarin ook naar belemmeringen die docenten tegenkwamen.”

Vond je wat je zocht?

“Ik hoopte vooral goede voorbeelden te verkrijgen, maar de docenten bleken

Foto: iStockphoto / Capuski

Durven leerlingen online dan ook minder te zeggen?

“Vrijwel alle docenten vinden dat interactie moeilijk is bij online lessen, maar over het onderwerp ‘veilig klasklimaat’, verschillen de meningen. De meeste docenten zijn ook hierover erg kritisch, een veilig klasklimaat kan je veel minder

“Ik ben bezorgd dat bestuurders van onderwijsinstellingen willen overstappen naar hybride of geheel online onderwijs”

goed garanderen als je de onderwijsomgeving niet kan controleren. Maar sommige docenten zien juist verbeteringen in de online omgeving. Bijvoorbeeld dat ‘stille’ leerlingen nu via de chatfunctie wél vragen durven te stellen. Ik zou ervoor willen pleiten om daar, ook na corona, iets mee te doen.”

Lukt het docenten om controversiële onderwerpen te bespreken?

“Het blijft natuurlijk lastig. Je weet als leerling niet of iemand anders stiekem een opname maakt. Lang niet alle leerlingen doen hun camera aan, waardoor je niet ziet wie je tegenover je hebt. Sommige docenten stellen camera-gebruik verplicht, maar dat gaat niet altijd. Als je als docent de moord op de Franse leerkracht Samuel Paty behandelt, hoe doe je dat online op een veilige en interactieve manier? Sommige leerlingen volgen de lessen in een ruimte waar ook hun ouders, broertjes of zusjes bij zitten. Of denk aan het bespreken van seksualiteit: bij fysieke lessen hebben leerlingen meer het gevoel dat wat ze zeggen ‘in de klas’ blijft. Online

kun je niet garanderen dat klasgenoten niet met opmerkingen van medeleerlingen aan de haal gaan.”

Moeten docenten niet gewoon beter getraind worden?

“Na ons onderzoek en de publicatie van het artikel reageerden sommige mensen dat er allerlei mogelijkheden zijn waarvan docenten niet weten. Bijvoorbeeld om de dialoog met leerlingen toch te verbeteren. Docenten moesten natuurlijk ook wel heel snel en onverwacht omschakelen van klas naar online. Dus ja, je kunt online lesgeven vast vergemakkelijken en verbeteren met trainingen, betere technische ondersteuning en professionalisering. Maar fundamentele beperkingen blijf je houden.”

Hoe moet het komend jaar nu verder?

“Ik ben bezorgd dat bestuurders van onderwijsinstellingen willen overstappen naar hybride of geheel online onderwijs, uit financieel, ideologisch of praktisch oogpunt. Veranderingen binnen het onderwijs moeten gestoeld zijn op een gedragen onderwijsvisie en didactisch nut. En online onderwijs is volgens docenten dus geen goed alternatief. Ook maak ik me een beetje zorgen over de aankomende Tweede Kamerverkiezingen. We weten dat mbo-studenten minder geneigd zijn om hun stemrecht te (gaan) gebruiken dan hbo- en wo-studenten. Juist daarom is burgerschaps-onderwijs echt enorm belangrijk. Docenten, spreek wekelijks met je studenten over politiek en maatschappelijke vraagstukken en besteed de komende tijd veel aandacht aan de verkiezingen en dat ook de stem van je studenten ertoe doet. Of dit nou fysiek of online is, doe het gewoon!”

Waren er ook nog positieve verrassingen?

“Ik ben echt onder de indruk van wat docenten hebben gedaan en hoe ze hun lessen zo succesvol mogelijk maakten. Ik sta te kijken van de innovatie en de kracht van docenten.”

heel kritisch op de mogelijkheden van online onderwijs en hun eigen handelen. Vooral interactie met leerlingen blijkt bij online lesgeven erg beperkt mogelijk te zijn. Normaal gesproken krijg je tijdens je uitleg van de lesstof allerlei vragen en opmerkingen. Dat gebeurt online veel minder. Je bent dus veel meer aan het zenden. Ook discussies voeren – essentieel binnen het burgerschapsonderwijs – blijkt moeilijk. Docenten hielden wel online debatten waarbij leerlingen een rol of standpunt kregen toebedeeld en vervolgens 1-op-1 of in kleine groepjes met elkaar in debat gingen of laten leerlingen op elkaar reageren in bijvoorbeeld de chat. Maar dat is echt iets anders dan de levendige discussies in het fysieke lokaal.”

Tegen!

50 jaar
demonstreren
op en rond
het Binnenhof

Liefhebbers van fotografie, geschiedenis en politiek kunnen – zodra corona het toelaat – hun hart komen ophalen in het Bezoekerscentrum van ProDemos. Daar is sinds september de fototentoonstelling 'Tegen! 50 jaar demonstreren op en rond het Binnenhof' te zien, met iconische foto's van demonstraties in Den Haag door de jaren heen.

Van recente protesten van boeren en klimaatjongeren, tot het behoud van Radio Veronica begin jaren zeventig: door de lens van persfotografen als Bert

Verhoeff, Jos van Leeuwen en Roel Rozenburg laten we zien voor welke onderwerpen mensen vanuit het hele land naar Den Haag afreisden om in het politieke hart van ons land hun stem te laten horen.

AANZETTEN TOT NADENKEN

De foto's maken de bezoeker bewust van de kracht van het recht op demonstratie, maar zetten ook aan tot nadenken. Welke rechten zijn er verworven, door deze demonstraties uit het verleden? Voor welke thema's 'van toen' gaan

Leden van de nieuwe Kabouterpartij protesteren op de Hofvijver tegen de volkstelling van 1971.

(Foto: Jos van Leeuwen)

mensen nu nog steeds de straat op? Wat vind je van die protesten van toen en voor welke onderwerp zou je nu zelf afreizen naar Den Haag om je aan te sluiten bij een demonstratie?

IN OPSTAND

Al lang voordat het 'Regt op vereniging en vergadering' in de grondwet werd geschreven, kwam het volk in opstand op het Binnenhof, zoals tegen stadhouder Willem V in 1786. De laatste decennia is het echter rustiger geworden op het Binnenhof: uit het oogpunt van

openbare orde en veiligheid moesten de demonstraties verplaatst worden naar een ruimere cirkel om het Binnenhof heen. Sinds 1999 mogen grote groepen helemaal niet meer demonstreren op het Binnenhof. Dat gebeurt nu op het Malieveld, het Plein en rond de Hofvijver.

SLIMME LEUZEN

Het Malieveld, het Plein en de Hofvijver vormen samen met het Binnenhof het decor van de foto's, waarop zowel massale protesten als kleine betogingen en eenpersoonsdemonstraties te zien

zijn. Demonstraties met slimme leuzen, humor en ludieke acties, over klimaat, cultuur en gasboringen, maar ook over bezuinigingen op de WAO, kruisraketten, abortus, Radio Veronica, onafhankelijkheid voor Suriname en meer.

Op het moment van schrijven is ons Bezoekerscentrum helaas gesloten vanwege de coronamaatregelen. We hopen dat we snel weer open kunnen en je deze gratis tentoonstelling dan kan komen bekijken. We hanteren een 'bezoekersprotocol' zodat er nooit te veel mensen binnen zijn. Kijk voor actuele informatie over onze openingstijden op prodemos.nl/contact.

Met welk potlood ga jij in maart 2021 naar de stembus?

Er worden allerlei voorbereidingen getroffen en plannen gesmeed om het stemmen in maart veilig te laten verlopen. Esther de Ruiter, educatief begeleider bij ProDemos, denkt graag mee!

‘Eén van de maatregelen bij de komende verkiezingen zou kunnen zijn dat er per stembureau 2000 potloden liggen, in plaats van de gebruikelijke 3. En dat alle potloden worden ontsmet na gebruik.

Een alternatief is natuurlijk dat iedereen z’n eigen potloodje meeneemt. Of nog beter – is deze coronatijd niet een heel goed excuus om heel Nederland z’n eigen verkiezingspotlood te laten ontwerpen? Via de QR-code op je kiezerspas kom je dan op de website [metwelkpotloodgajijnaardestembus.nl](https://www.metwelkpotloodgajijnaardestembus.nl) en kun je je eigen potlood vormgeven en bestellen. Niet alleen in het rood, maar met allerhande leuke designs!

Of zou dat misschien iets teveel gevraagd zijn in een jaar waarin er al zoveel meer geregeld moet worden? Hoe dan ook, het meenemen van je eigen

potloodje is iets wat al kan en mag. Nergens in de Kieswet staat namelijk dat je het potlood van het kiesbureau moet gebruiken. Zolang de kleur waarmee je het vakje inkleurt maar rood is. Zelfs je nagellak mag je gebruiken! Dus: neem jij

je eigen potlood, pen of nagellak mee woensdag 17 maart?’ (Noot van de redactie: op het moment dat deze nieuwsbrief naar de drukker gaat, weten we nog niet zeker of je ook op 15 en 16 maart al je stem kunt uitbrengen.)

Wist je dat...

Sinds 1922 stemmen we met een rood potlood, hiervoor stemde men met zwart. Door de overgang van een districtenstelsel naar het huidige stelsel van evenredige vertegenwoordiging kwamen er veel meer kandidaten op het stembiljet. Dit zorgde ervoor dat het tellen van de stemmen plots een stuk lastiger werd. Men zocht een manier om het tellen te vergemakkelijken en kwam uit op het inkleuren van het vakje met een felle kleur. Dat werd dus rood! Als je per post stemt hoef je niet per se de kleur

rood te gebruiken. Je mag het vakje dan ook zwart, groen of blauw maken. Wel zo handig, want niet iedereen heeft rode potloden of pennen in huis.

Bij de Eerste Kamerverkiezingen van 2011 stemde D66-Statelid Wim Cool met blauwe pen. Hierdoor werd zijn stem ongeldig verklaard. En net die stem had D66 een extra senaatszetel kunnen bezorgen, deze ging nu naar de SP.

Samen aan de slag met de StemWijzer

Voor de Tweede Kamerverkiezingen van maart 2021 maakt ProDemos weer een StemWijzer en we zijn al druk bezig om de eerste verkiezingsprogramma's door te nemen. Wat zijn de verschillen tussen de partijen? Waar moeten de stellingen over gaan? Deze keer vragen we daarover ook raad aan kiezers.

KIEZERSPANELS

Een goede StemWijzer gaat over onderwerpen die kiezers echt belangrijk vinden. Daarom hebben we in november Kiezerspanels georganiseerd, waarbij kiezers zelf konden vertellen welke onderwerpen ze in de StemWijzer terug willen zien. Wat zijn volgens hen bijvoorbeeld de echt belangrijke keuzes op het gebied van de zorg? Wat moet er veranderen of juist blijven zoals het is? De hoogte van de premie, het loon van verpleegkundigen, de marktwerking, het functioneren van de GGD's? Iets heel anders?

Onze oproep voor de Kiezerspanels werd veel gedeeld op de sociale media. Uiteindelijk kregen we 146 aanmeldingen binnen, waaruit we 77 deelnemers geselecteerd hebben. Zij maakten allen twee uur tijd vrij om in *breakout rooms*

te vertellen wat zij belangrijk vinden. Het doel was niet om met elkaar in discussie te gaan; de moderators van ProDemos zorgden vooral dat iedereen de ruimte kreeg voor zijn of haar inbreng.

Er werden heel wat mogelijke onderwerpen en beleidskeuzes genoemd, zoals

“Fijn om een bijdrage te kunnen leveren en mooi dat zelfs de stemwijzer zo democratisch tot stand komt.”

het herinvoeren van een verplichte dienstplicht, de decentralisatie van de ggz, de hoogte van het minimumloon, bewapening van boa's, invoering van een bindend referendum, afschaffing van het koningshuis, verengelsing van het onderwijs en de terugkeer van het 'bejaardenhuis'.

De input van de Kiezerspanels geeft het redactieteam nieuwe invalshoeken en ideeën voor het formuleren van stellingen. Dat helpt ons ook bij een ander voornemen, namelijk om verschillende versies van de stellingen voor te leggen aan de politieke partijen. Zo kunnen we in de StemWijzer de (nuance)verschillen tussen de partijen nog helderder maken voor de kiezers.

Vanaf half februari kun je de StemWijzer weer invullen op stemwijzer.nl!

Ken je mensenrecht!

10 december is het de Internationale Dag van de Rechten van de Mens. Op die dag werd in 1948 de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens aangenomen. Ken jij je rechten, en weet je hoe belangrijk ze zijn?

De meeste mensen kennen het recht op vrijheid van meningsuiting en het recht op privacy, maar je hebt nog heel veel andere mensenrechten. Zoals het recht om te genieten van kunst en cultuur, of het recht op onderwijs. Dit laatste houdt niet alleen in dat ouders/verzorgers vrij zijn te kiezen welk onderwijs zij vinden passen bij hun kind, maar brengt ook de plicht voor de overheid met zich mee om voor goed onderwijs te zorgen. Ook voor leerlingen met een beperking: zij moeten zoveel mogelijk

naar een gewone school kunnen en niet gedwongen lang thuis zitten.

Iedereen heeft mensenrechten en het recht om deze uit te oefenen.

Iedereen heeft mensenrechten en het recht om deze uit te oefenen. Deze rechten zijn vastgelegd in de grondwet, maar ook in internationale verdragen zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, het Kinderrechtenverdrag en het VN-verdrag Handicap.

GEEN VER-VAN-JE-BED-SHOW

Bij mensenrechten denk je al gauw aan schendingen ervan, in landen ver weg, waar 'ze het niet zo nauw nemen met...' Maar ook in Nederland zijn er grote

Het College voor de Rechten van de Mens

Het College is sinds 2012 toezicht- houder in Nederland op het gebied van mensenrechten. Mensen kunnen er terecht met vragen, en wanneer individuen aankloppen met een discriminatieklacht, geeft het College daar een oordeel over. Dat oordeel is niet-bindend, maar in zo'n 80% van de gevallen wordt er toch wat mee gedaan. Het College geeft ook gevraagd en ongevraagd advies. Dat kan over van alles gaan: van omstandigheden tijdens detentie, tot de coronawet en *inclusief* onderwijs. Rond verkiezingen stelt het College een meldpunt open voor klachten over de (on)toegankelijkheid van de verkiezingen.

mensenrechten.nl

Op school aan de slag met mensenrechten

Nederlandse jongeren hebben weinig kennis over mensenrechten. Daarom heeft het College voor de Rechten van de Mens in samenwerking met andere mensenrechtenorganisaties een 'Toolbox Mensenrechten op School' gemaakt. De toolbox bevat informatie en handvatten om op basis van het Kinderrechtenverdrag een schoolcultuur te creëren van gelijke kansen en rechten, waarin leerlingen (van 2–18 jaar) mee mogen praten en iedereen respectvol met elkaar omgaat. Hoe meer je op deze manier werkt in elke les, hoe meer leerlingen begrijpen waar het bij burgerschap en mensenrechten om gaat. Ook zijn er twee werkvormen voor het voortgezet onderwijs, over godsdienstvrijheid en over dakloosheid.

mensenrechten.nl/op-school

Mensenrechten- Mens

Op 10 december 2020, de Dag van de Rechten van de Mens, wordt voor de derde keer de titel 'MensenrechtenMens' uitgereikt. Op deze manier wil het College voor de Rechten van de Mens aandacht vragen voor mensenrechten en deze onder de aandacht brengen. Eerdere winnaars waren Edo Paardekooper (die opkomt voor de rechten van daklozen) en Fair Space (een groep jong vrouwen die zich inzet tegen straatintimidatie van vrouwen).

Dit jaar is het thema 'jongeren en stemrecht'. Wanneer jongeren de eerste keer dat ze mogen stemmen niet gaan stemmen, maken ze later in hun leven ook minder vaak gebruik van hun stemrecht. Wie jongeren naar de stembus krijgt, doet dus goed werk.

Er zijn veel nominaties binnengekomen, met een variëteit aan initiatieven en personen die de brug slaan tussen jongeren en Den Haag. Van een maatschappijleerdocent die inspirerend lesgeeft tot grote landelijke initiatieven. Op 10 december kun je via een online evenement kijken wie de titel dit jaar in de wacht sleept.

mensenrechten.nl/mensenrechten-mens2020

Als jij dakloos bent heeft het recht op huisvesting en opvang directe betekenis.

groepen mensen voor wie het belangrijk is te weten dat mensenrechten opeisbaar zijn. Als jij een kind bent met een beperking is het van reuzenbelang dat het niet een *gunst* is dat jij gewoon naar school kunt, maar dat Nederland verplicht is zich ervoor in te spannen dat dat lukt. Als jij dakloos bent, heeft het recht op huisvesting, en de daarbij behorende plicht voor de overheid om genoeg woningen en opvang te regelen, directe betekenis.

'MAAR DAT IS MIJN RECHT!'

Regelmatig botsen mensenrechten met elkaar; tijdens de coronacrisis meer dan ooit. Je hebt het recht om binnenshuis te doen wat je wilt, het recht om te demonstreren... maar ook het recht op gezondheid. En die kunnen in deze pandemie botsen. Mensenrechten mogen worden beknot wanneer ze conflicteren met andere rechten. Neem de vrijheid van meningsuiting: die houdt niet in dat je alles mag zeggen of schrijven. Er zijn

verschillende wettelijke beperkingen, zo mag je niet haatzaaien en geen leugens verspreiden over een ander. Dat is geen schending van je mensenrechten, zoals mensen soms vinden.

Dit artikel is tot stand gekomen met dank aan: Nicola Jägers, Collegelid, Jonneke Naber projectleider Mensenrechteneducatie en Saskia Daru, projectleider MensenrechtenMens, allen werkzaam bij het College voor de Rechten van de Mens.

Zwaaien naar de laptop

Online of hybride lesgeven is niet makkelijk (zie pag. 4 en 5), maar in deze tijd soms onvermijdelijk. Met ProDemos-begeleiders Annika van Staa en Daphne Paris spreken we over de online gastlessen die zij geven aan het voortgezet onderwijs en mbo.

Twee begeleiders vertellen over hun ervaring met het geven van online gastlessen

Daphne Paris

Annika van Staa

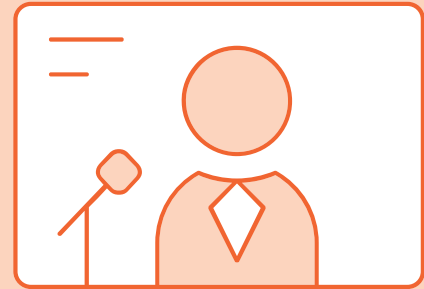
DAPHNE: 'Dat doe ik wel even!' dacht ik toen we ermee begonnen. Maar vervolgens liep ik tegen allemaal technische problemen aan: ik had een oude modem, wist niet dat je de resolutie kunt aanpassen om het videobellen soepeler te laten verlopen en dat het via de kabel beter gaat dan via de wifi. Gelukkig hadden wij de luxe dat we de programma's en de techniek eerst konden testen. Toen die basis eenmaal onder controle was, kon ik leuke nieuwe dingen uitproberen en mijn online didactische vaardigheden verfijnen. Maar het staat en valt dus bij de techniek. Daarom vind ik het belangrijk om dit vooraf met de docent altijd goed voor te bereiden en te testen.

ANNIKA: Ik zag er eerlijk gezegd behoorlijk tegenop, dat online lesgeven, maar inmiddels vind ik het superleuk! Ik merk dat discussies online vaak beter op gang komen. Tijdens een gastles rechtspraak bijvoorbeeld begon een mbo-studente over zwaardere straffen voor het bij je dragen van een mes. Een andere student reageerde dat hij zich een tijdlang zo onveilig had gevoeld, dat hij daarom toen vaak een mes bij zich had. Zo ontstond er een mooi gesprek. Later zei de klas dat ze het fijn vonden zo met elkaar te kunnen praten. Extra bijzonder was dat deze mbo-studenten elkaar nog nooit fysiek hadden ontmoet. Juist doordat hun camera's uitstonden, voelden ze zich veilig genoeg om op deze manier met elkaar te spreken en elkaar beter te leren kennen. Toch is die anonimiteit soms ook nadelig. Laatst bleef een leerling maar filmpjes van YouTube delen. Ik kwam er niet achter wie het was en heb de les stil moeten leggen.

DAPHNE: In het begin was het ook voor ons best spannend: je ziet de leerlingen (meestal) niet en moet een nieuwe manier vinden om ze bij de les te betrekken. Maar met de chatfunctie, de polls via Mentimeter en door beurten te geven, lukt het toch. Je haalt zo via verschillende kanalen meningen op, wat de les extra dynamisch maakt. Je merkt ook dat deze leeftijdsgroep heel snel kan schakelen en gewend is om te chatten. Ik denk dat 'online' juist een hele vertrouwde omgeving voor hen is. Ik geef ze dan ook veel vrijheid in de chat en daar ontstaan vaak de leukste discussies.

ANNIKA: Dat leerlingen minder betrokken zouden zijn tijdens online lessen is volgens mij een vooroordeel. Mijn ervaring is dat ze vaak juist makkelijker hun mening durven geven. Maar natuurlijk loop je wel het risico dat leerlingen zich aanmelden en vervolgens een dutje gaan doen of achter de PlayStation kruipen.

DAPHNE: Ik geef ook online gastlessen bij klassen die wel fysiek op school zitten. De docenten zetten dan bijvoorbeeld de laptop waar ik op te zien ben bij de ingang van het klaslokaal neer. Zo zie ik de leerlingen binnenkomen en kan ik ze begroeten. Superleuk om dan al die zwaaiende leerlingen aan je voorbij te zien trekken. Laatst had een docent een 'interruptiemicrofoon' in het klaslokaal geplaatst: wanneer studenten een vraag wilden stellen, moesten ze daar naartoe lopen. Daardoor was er én geen galm, én het werd voor de studenten extra 'politiek', wat het leuk en spannend maakte. Mijn tip aan docenten: zie deze (tijdelijke) online lessen als een vorm op zich, en niet als een slecht alternatief. Sta open voor het experiment en maak gebruik van de mogelijkheden die online lessen bieden!

Doordat hun camera's uitstonden, voelden ze zich veilig genoeg om op deze manier met elkaar te spreken

Bekijk ons aanbod aan online gastlessen op prodemos.nl/online

Column

De nieuwe coronawet: waarom en wat?

Mr. Adriaan J. Wierenga is onderzoeker/noodrechtsspecialist bij het Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid van de Rechtenfaculteit van de Rijksuniversiteit Groningen. **Jorrit Westerhof** is zijn onderzoeksassistent aan diezelfde faculteit.

De coronawet (Tijdelijke wet maatregelen covid-19) werd dit voorjaar al aangekondigd. Het eerste concept dat voor de zomer uitlekte veroorzaakte veel ophef. Ook het wetsvoorstel dat de regering vervolgens met de nodige aanpassingen naar de Tweede Kamer stuurde, oogstte kritiek. Veel Tweede Kamerfracties sloegen daarop de handen ineen en pasten het voorstel ingrijpend aan.

Inmiddels is een – ten opzichte van het eerste concept – aanzienlijk gewijzigd wetsvoorstel aangenomen door zowel de Tweede als de Eerste Kamer. Maar waarom moest deze wet er nou komen? En wat regelt de wet precies?

De coronamaatregelen vonden voor de inwerkingtreding van deze wet hun grondslag in noodverordeningen. Dat zijn tijdelijke ‘noodwetjes’ die door de burgemeester of de voorzitter van de veiligheidsregio zelfstandig kunnen worden uitgevaardigd en waarvan zij zelf de inhoud kunnen bepalen. Tijdens de coronacrisis bepaalde de minister van Volksgezondheid echter wat de voorzitters van de veiligheidsregio’s in hun noodverordeningen moesten opnemen. Aan deze constructie kleven belangrijke bezwaren.

Ten eerste zijn noodverordeningen in wezen bedoeld om kortdurende, lokale noodsituaties het hoofd te bieden. De coronacrisis is echter niet lokaal van aard, maar mondiaal. Ook is het inmiddels niet langer een kortdurende crisis te noemen. De maatregelen van de afgelopen maanden beperkten daarnaast met regelmaat grondrechten. Denk aan het bezoekverbod bij verzorgingstehuizen of het verbod op samenkomsten in woningen dat even van kracht was. Daarmee werd de persoonlijke levenssfeer beperkt. Op basis van noodverordeningen is het in principe echter niet toegestaan om grondrechten te beperken. Daarom ging men over op

Op basis van noodverordeningen is het in principe niet toegestaan grondrechten te beperken.

slechts een dringend advies om een mondkapje te dragen of beperkt bezoek te ontvangen in de woning. Noodverordeningen kennen tot slot ook een beperkte democratische legitimatie en – zeker als ze worden afgekondigd door de voorzitter van de veiligheidsregio – maar een heel beperkt democratisch en bestuurlijk toezicht.

De inwerkingtreding van de coronawet – zeker in de uiteindelijke versie – maakt een einde aan alle bovengenoemde (rechtsstatelijke) spanningsvelden. De wet heeft niet het doel om een ander beleid mogelijk te maken dan dat op een

veel wankelere juridische basis is gevoerd ten tijde van de noodverordeningen. Dezelfde maatregelen die we tot nu toe voorbij hebben zien komen kunnen in de toekomst weer de revue passeren als het verloop van de pandemie daartoe aanleiding geeft. Denk aan de sluiting van de horeca of de 1,5-meterregel. De wet geeft aan die maatregelen een democratische legitimatie, immers de Staten-Generaal heeft meegedacht en beslist over wat de minister van Volksgezondheid wel en niet meer mag. Zo is een algeheel bezoekverbod aan verzorgingstehuizen niet meer mogelijk. De wet versterkt daarnaast de controlerende en bijsturende rol van de Tweede Kamer, die moet instemmen met (het voortduren van) nieuwe maatregelen. De gemeenteraad komt als controlerende volksvertegenwoordiging ook meer in positie, doordat burgemeesters een grotere rol hebben om lokaal maatwerk te leveren.

Doordat de maatregelen een basis hebben in een wet in formele zin (een ‘Haagse wet’), ontstaat er een legitieme grondslag om grondrechten te beperken. Dat betekent wél dat het dragen van een mondkapje van een dringend advies een verplichting wordt in publieke binnenruimte (winkels, musea, restaurants, theaters etc.). Maar, bij deze en andere maatregelen kan onder de nieuwe wet onze volksvertegenwoordiging meebeslissen over noodzaak, wenselijkheid en voortdrijving van dergelijke ingrijpende maatregelen.

Publicaties

Deze keer twee boekentips, om je kennis over democratie te vergroten of om je voor te bereiden op de aankomende Tweede Kamerverkiezingen.

Democratie

Verkeert de democratie in diepe crisis en komt dat vooral door globalisering, sociale media en populistische partijen? Krijgen mensen met het meeste geld, de grootste mond of de beste opleiding het steeds meer voor het zeggen? Worden onze vrijheden uitgehold? Of hoort het gepraat over crisis bij de gewone tegenstrijdigheden van democratie? Deze en andere vragen komen aan bod in dit historisch, thematisch en geografisch breed opgezette boek.

Het gaat niet alleen over westerse landen, maar ook over democratie

of het ontbreken daarvan in andere delen van de wereld. Er is veel aandacht voor de historische context en de sociale verhoudingen waarbinnen democratische instituties al dan niet gedijen. Andere rode draden zijn de verschillende visies op wat democratie is – of zou moeten zijn – en de dilemma's die inherent zijn aan democratie.

Dit boek over een uiterst actueel onderwerp is de geheel herziene en geactualiseerde versie van de vorige druk uit 2012.

Jan de Kievid was docent aan de lerarenopleiding maatschappijleer van de Hogeschool van Amsterdam.

Jan de Kievid: *Democratie*, 368 pagina's, €26,95, te bestellen via de webshop van ProDemos

Waarom je niet zomaar moet stemmen waar je ouders op stemmen

“De politiek bemoeit zich sowieso met jouw leven, dus kun je je er maar beter een beetje tegenaan terugbemoeien op een manier die bij jou past.”

Waarom moet je niet zomaar stemmen waar je ouders op stemmen? Dat leggen Titia Hoogendoorn (bekend van haar podcast Polititia, voor 'politielkn00bs') en Nienke Schuitemaker je graag uit. Van hoe het precies in zijn werk gaat als je het stembureau binnenloopt (ja, die stembus lijkt inderdaad op een

kliko) tot hoe het politieke landschap van de laatste vier jaar eruitziet. Ze vertellen je waarom het belangrijk is om te stemmen, geven een korte basis cursus over de Nederlandse politiek, bespreken hoe je je stemkeuze maakt, verhelderen wat strategisch stemmen is en behandelen de belangrijkste politieke thema's van de laatste jaren. Volgens hen is politiek net Game of Thrones: hoe meer je je erin verdiept, hoe leuker het wordt.

Een fantastisch boek voor iedereen die voor het eerst mag stemmen, voor het eerst bewust wil stemmen of wie voor het eerst niet zomaar wil stemmen waar zijn/haar ouders op stemmen.

Titia Hoogendoorn en Nienke Schuitemaker: *Waarom je niet zomaar moet stemmen waar je ouders op stemmen*
Uitgeverij Blossom Books, ISBN 978 94 6349 174 796 pagina's, €8,99

Bekijk, download of bestel deze en andere publicaties via prodemos.nl/webshop

Collegereeks 'Onderwijs, burgerschap & democratie in Nederland'

Na de recente moord op de Franse docent Samuel Paty is ook in Nederland opnieuw de discussie losgebarsten over de invulling van burgerschap, de rol van leraren hierin en de manier waarop controversiële onderwerpen in de klas moeten worden besproken. Daarbij lijkt het vooral te gaan over burgerschapsonderwijs op het primair en voortgezet onderwijs – de rol van burgerschapsvorming op het mbo krijgt minder aandacht.

Wat is momenteel eigenlijk de rol van burgerschap in het Nederlandse onderwijssysteem? Hoe staat in het mbo het burgerschaps-

onderwijs ervoor? En hoe ga je als docent om met controversiële onderwerpen en verschillen in de klas?

Begin februari 2021 slaan ProDemos, ROC Twente en de provincie Overijssel de handen ineen om deze vragen te bespreken. In een volledig digitale en interactieve collegereeks combineren drie sprekers inzichten uit de wetenschap en praktijk.

Kijk op prodemos.nl/collegereeks voor het programma en om je gratis in te schrijven.

Op de hoogte blijven van onze activiteiten en evenementen? Meld je dan aan voor de digitale Activiteitenladder, onze maandelijkse nieuwsbrief. prodemos.nl/nieuwsbrief

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

Deze nieuwsbrief is een uitgave van ProDemos en verschijnt 5x per jaar. Abonneer je gratis op prodemos.nl/nieuwsbrief

Wil je de nieuwsbrief niet meer ontvangen? Mail dan je naam en adres naar info@prodemos.nl.

Redactie
Afd. Communicatie
Basisontwerp
Studio Duel
Fotografie
Bart van Vliet
Lay-out
Puntspatie [bno]
Druk
Bendion Mailsupport BV

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
www.prodemos.nl

